

zich overgeven, geven zij zich heviger en hartstochtelijk over dan welke andere figuren ook. Zij zijn menschen, doch onder de menschen, en naar menschelijke maat gemeten, behooren zij tot de edelsten en zuiversten. Zij dragen een ziel die als een storm zich baan kan breken. En wat kan men van den mensch meer verlangen, dan juist deze grootste der gaven? En heeft hij woorden gevonden van de schrikkelijkste ironie en haat, hij heeft daarnevens ook woorden gevonden van de oneindigste teederheid en de kinderlijkste argeloosheid. Voor deze oneindige teederheid en deze verrukking van geluk en leven is slechts één vroegere, moderne naam in vergelijking te noemen: die van Shakespeare. En door de tegenstelling bereiken deze teederheid en levensverrukking een ongeëvenaarde, een bijna bedwelmende kracht. Juist omdat deze analyse iedere onzuiverheid van te voren heeft aangewezen en onthuld, juist daarom zijn het geluk en de liefde, waar zij doorbreken kunnen, van te zuiverder gehalte en stralender verschijning. En het ware verkeerd te meenen, gelijk dikwerf geschiedt, dat het instrument dier analyse louter werkt uit lust tot vernielen en ontleden. Het is onverbiddelijk, zelfs tegenover zijn beste helden, doch waar de hoogste schoonheid des levens zich openbaart, weet zij te zwijgen en terug te treden, „voller Scham”, om met Nietzsche te spre-

ken, „vor den Heimlichkeiten der groszen Leidenschaft und der tiefen Seelen”. Deze hoogste schoonheid des levens vond Stendhal in de vrouw, de bijna bovenmenschelijk schoone figuur der zuivere vrouw, die in zijn werken optreedt. Als jong meisje heet deze vrouw Armance en Cletia Conti, als rijpe, beproefde en rampzalig gehuwde vrouw Madame de Rénal. Deze vrouwen zijn elementen van liefde en grenzeloze trouw. Zij zijn eenvoudig met den hoogsten eenvoud, met den eenvoud der Evangelieën. Zij zijn onwetend en schuw, doch zij hebben de feillooze wijsheid en den mateloozen moed hunner liefde. Aan hen, in dit levende en doorzichtige kristal van zuiverheid, dat hun ziel is, vond de schrikkelijk doordringende analyse van Stendhal geen schuld en geen vlek meer van lage menschelijkheid. De schepping dezer goddelijke minnaressen en martelaressen der liefde is het hoogtepunt van Stendhals kunst, en tevens hare innerlijke rechtvaardiging. Want wie zoo verstommen kan tegenover de hoogste schoonheid der menschelijke ziel, haat niet terwille van den haat en zoekt het kwade niet ter wille van het kwade, en zelfs de roekelooste pose kan ons niet meer bedriegen. Wie deze verblindende hoogtepunten van menschelijke zuiverheid in zichzelf en de wereld heeft ontdekt, ontleent daaraan het recht, om over de menschelijke natuur en hare ontoereikendheid te glimlachen.

